

EL MUSEU ETNOLÒGIC DE MURO I LA GRANJA D'ESPORLES (MALLORCA)

Josep Vicent Frechina
Caramella VIII. Gener-juny 2003

JOSEP VICENT FRECHINA

*Sequer de la Granja
d'Esporles.*

L'illa de Mallorca alberga, a més d'algunes interessants iniciatives de caire local –com els museus d'Artà o de Sóller–, dues notables experiències museístiques de difusió de la cultura popular. Dues experiències, diguem-ho ja, clarament divergents quant a concepció, desenvolupament i resultats: d'una banda, hi ha el Museu Etnològic de Muro, una instal·lació financada amb diners públics que dormisqueja en la seua obsolescència decimonònica, tot esperant una injecció de fons i d'idees que el traslladen tot d'una a la nostra contemporaneïtat museogràfica, tal com s'ha esdevingut, per exemple, amb l'ara esplendorosa secció de Prehistòria i Història Antiga del mateix museu, ubicada a Ca la Gran Cristiana, en el nucli històric de Palma; i d'altra, l'exuberant Granja d'Esporles, una iniciativa privada encarada al turisme que aconsegueix unes magnífiques estadístiques de visitants sense desvirtuar excessivament la cultu-

ra popular mallorquina que s'hi pretén difondre. Anem, però, a pams.

EL MUSEU ETNOLÒGIC DE MURO

La secció d'Etnologia del Museu de Mallorca es troba instal·lada en un vell casal siscentista del carrer Major de Muro, Can Simó, donat el 1962 per la família Alomar, aleshores propietària, al Ministerio de Educación Nacional.

El Museu s'inaugurà el 1965 i el 1969 s'hi reestructuraren les col·leccions que el conformen gràcies a una segona donació de la família Alomar.

En l'actualitat, el Museu s'articula al voltant de cinc seccions. En primer lloc, la casa rural, amb les seues dependències rigorosament ambientades –mobiliari, estris, indumentària, decoració– seguint els patrons de les cases senyoriales pàgines del segle XIX. Hi destaquen la

cuina, el celler, el pati –amb un forn de pa, un antic rellotge de sol i una sènia– i les cavallerisses, en aquest darrer cas per l'abandonament amb què hom hi manté l'exposició de carros i galeries d'època. Com a curiositat, sota l'escala de l'entrada i en una caixa de fusta, mig d'amagat, hi ha un flabiol, un tamboret i una vella xeremia, úniques mostres de la música tradicional balear que s'hi exhibeixen, si n'exceptuem la important col·lecció de siurells exposada al pis superior. Una segona secció es consagra a les diverses activitats agrícoles –llaurar, batre, segar, etc.–, de les quals s'hi mostren les eines sense massa contextualització ni profusió de rètols aclaridors, fet que es repeteix al llarg de tot el museu. La tercera secció està destinada a la ceràmica popular –gerretes de Felanitx, terra de Pòrtol, siurells– i la quarta, força extensa, als oficis tradicionals: argenter, boter, carreter, corretger, cullerer, espardenyer, ferrer, fuster, picapedrer, sabater,

VIII

PARLEM DE...

teixidor i torner, amb alguns espais –com ara la farga del ferrer– fidelment reproduïts. I, finalment, la darrera secció la constitueix una apotecaria restaurada amb bona part del seu utilatge autèntic de principis de segle XX, quan era regentada pel marit de la propietària del casal.

La sensació general que tot plegat provoca en el visitant és la d'un llarg deixament: escàs públic, personal no especialitzat al seu càrrec –en les dues vegades que hi he estat, una senyora que feia punt de ganxo a l'entrada–, cap catàleg ni guia que faça més entenedora la visita i que permeta aprofundir en algun dels aspectes de la vida tradicional mallorquina exposats –quan demane si se'm pot facilitar més informació que el lacònic fullet lliurat amb l'entrada, acaben venent-me'n un altre, més succint encara, editat el 1982... És evident que hi cal una profunda renovació per treure un major rendiment divulgatiu de les magnífiques col·leccions que s'hi custodien, renovació que s'ha d'estendre a les instal·lacions, les publicacions i, especialment, la museografia.

LA GRANJA D'ESPORLES

La Granja d'Esporles és una possessió rural situada tancant la vall de Superna, en un paratge natural de gran bellesa, junt a un espectacular brollador d'aigua que alimenta una complexa xarxa hidràulica al redós de la qual es desplega la possessió. Amb un passat d'alqueria islàmica, monestir cistercenc i, a partir del segle XV, predi senyorial –primer dels Vida i després dels Fortuny–, l'arquitectura i la configuració dels jardins que ara podem contemplar daten d'una reforma de primeries del segle XVIII que introdueix els bellíssims elements italianitzants: la *loggia*, la clastra, les fonts...

El propietari actual, Cristòbal Seguí, la va adquirir el 1985 a la família Fortuny i, després de diverses intervencions per restaurar-la i modernitzar-ne les instal·lacions, es va inaugurar com a macromuseu

JOSEP VICENT FRECHINA

Sènia al pati de Can Simó, Museu Etnològic de Muro.

de la cultura tradicional mallorquina tot entrant dins l'oferta turística de les grans cadenes promotores que operen a l'illa.

Es tracta, amb tota seguretat, del major espai museístic dels Països Catalans dedicat al patrimoni etnològic. Per això, la seua visita és absolutament aclaparadora: un extens jardí d'una riquesa botànica singular –entre la qual sobresurt un teix dues vegades mil·lenari–, un bosc de varies hectàrees drenat amb diversos rierols i un casalot vuitcentista amb seixanta àrees d'exposició: filatura de la llana, era per batre, molí de terrisser, bugaderia, cotxera, tintoreria, cuina –on s'ofereix la degustació d'algunes perles gastronòmiques autòctones–, almàssera, sequer, trull, destil·leria amb alambins, cellers d'oli i de vi, fusteria, esparteria, sabateria, telers..., i totes les estances de la casa abillades amb escrupolosa minuciositat –despatxos, sales de joc, menjadors, dormitoris, sala de costura i planxat... Hi ha, a més, una exhibició de diversos oficis tradicionals –ferrer, torner, terrisser– i, segons s'afirma al programa, de «bailes folklòrics», en realitat, un ball de bot, amenitzat per quatre dels més importants músics de folk mallorquins: Pep Toni Rúbio, Toni Roig, Bernat Cabot i Pep Rotger.

Tanmateix, malgrat la riquesa dels seus fons i l'escaiença de les demostracions artesanals, l'oferta museogràfica sofreix algunes sensibles mancances: s'hi barregen ele-

ments genuïns amb altres d'espuris; algunes col·leccions estan absolutament fora de lloc –com la dels estris de tortura fets servir per la Inquisició–, la presència d'altres ve una mica forçada –la maqueta que, al rebedor, reproduïx el Teatre Principal de Palma– i, en alguns casos, la rauxa completista fa que esdevinguin una mena d'aparadors d'antiquari; l'itinerari, condicionat per la complexitat arquitectònica de l'edifici principal, ordena els diversos espais sense un fil conductor comprensible; té tots els desagradables tics de l'oferta turística de masses –per exemple, et rep a l'entrada una al·lota abillada amb el «*vestido regional*» perquè et fotografies amb ella; no hi ha, almenys el dia en què la visitem, guies en català–, etc.

Comptat i debatut, si el Museu de Muro apostava per un científisme de caire ben bé romàntic, la Granja ho fa per l'espectacle i la curiositat d'unes formes de vida esdevingudes exòtiques en el propi territori que les suscità. Aquell mirava de fixar un passat tot apel·lant a la seua condició d'herència sociocultural i de fonament identitari; aquesta tracta d'explotar la singularitat i l'llenca –assumint-la com a part d'un passat ja transcendit– en un mercat com el turístic, saturat de referents globalitzats. No deixa de ser paradoxal, al capdavall, la semblança de bona part dels espais expositius en dues concepcions museístiques tan aparentment antinòmiques.